

Ze začátku se to vešlo do dlaně

Dnes je všechno trochu jinak. Nejen odbornými, ale i beletristicky zpracovanými knihami o psech přetékají pulty snad každého knihkupectví. Tato nesporná výhoda však má také svá úskalí. V bohaté nabídce je těžké se orientovat a rozlišit kvalitu od braku, lidé mají na čtení mnohem méně času a děti, jimž je většina knih o psech určena především, čtou stále méně... A tak mnozí z mladších čtenářů možná už ani netuší, kdo to byli Lassie, Buck nebo Bella. Přišlo nám to škoda, a tak jsme se rozhodli nejslavnější psí literární hrdiny alespoň letmo připomenout. Zaslouží si to...

LASSIE SE VRACÍ

Když anglický spisovatel Eric Knight napsal na počátku 40. let minulého století vcelku jednoduchý příběh o fence, která hledá cestu domů, asi sám netušil, že se mu pod rukama zrodil snad nejslavnější psí příběh všech dob. Ušlechtilá kolie Lassie, kterou její chudá rodina musí v době hospodářské krize prodat a která se posléze na vlastní pěst vrací domů přes celou Británii a zažívá při tom spoustu dobrodružství, si získala srdce stamilionů čtenářů. K tomu, že se Lassie stala nezapomenutelnou literární hrdinkou, významnou měrou přispělo i filmové a posléze televizní zpracování.

Lassie pochází z Yorkshire, kde se podle autora „psům daří lépe než kdekoli jinde“ a „kde si jich lidé považují nejvíce na světě“. A právě hlubo-

Psi z knížek

Snad většina z nás, kteří máme rádi psy a zajímáme se o ně, v dětství nadšeně hltala knihy o psech. I když dřívější doba psům, ale ani volnému přístupu ke světové ani naší literatuře, příliš nepřála, nejslavnější psí literární hrdinové se k nám přece jen dostali. Pravda, některé knihy vyšly jen v jednom jediném vydání v uvolněných šedesátých letech, přesto se v myslích lidí dokázaly zabydlet.

ké pochopení pro psy je patrné i z knihy. I když v ní jsou přítomny romantické a sentimentální rysy a o věrohodnosti všech popisovaných historek by bylo možno pochybovat, nelze jí upřít, že vychází z velmi dobré reálné znalosti psů a jejich světa i prostředí anglických chovatelů. Čiší z ní, že autor psy opravdu miloval a chtěl jim prostřednictvím oslavné knihy vzdát hold. A to se mu stoprocentně podařilo.

BELLA A SEBASTIÁN

Ačkoliv také k úspěchu tohoto díla francouzské autorky Cécile Aubryové vý-

znamnou měrou přispěl ve své době i u nás velmi oblíbený televizní seriál, velkou působivost nelze upřít ani jeho literární předloze. Osířelý cikánský chlapec Sebastían přišel na svět vysoko v horách ve stejný den, kdy se na jejich druhém konci narodila bělostná fenka Bella. Oba jsou svým způsobem vydědenci, které lidská společnost zavrhlá, a tak je téměř zákonitě, že časem je osud svede dohromady a stanou se nerozlučnými přáteli. Ovšem než k tomu dojde, čeká je celá řada dramatických událostí vrcholících tím, že Bella zachrání Sebastiana z laviny. Takže kniha může skončit větou „Jestli existuje štěstí, poznali ho Bella a Sebastían“.

Dobrodružný příběh je sice určen především dětem, ale story sirotka bojujícího s lidskou zlobou a nacházejícího sílu k životu v horské přírodě a ve vztahu ke psu je natolik působivá, že má šanci zaujmout i dospělé. Ve své době velmi úspěšná kniha se dočkala pokračování, které

pod názvem Sebastían mezi lidmi vyšlo i u nás. Bella v ní ovšem hraje už jen vedlejší roli, hlavní pozornost autorky se zde přesouvá od psa ke koním, a tak toto pokračování do našeho přehledu vlastně ani moc nepatří.

VOLÁNÍ DIVOČINY – BÍLÝ TESÁK

„Psí příběhy“ zaujímají v díle světoznámého amerického spisovatele Jacka Londona velmi významné místo. Tento dobrodruh, zlatokop a námořník získal ke psům hluboký osobní vztah v dobách, kdy rýžoval zlato na Aljašce, plavil se po mořích a křížoval polární pustiny na psím spřežení. Dva romány, které z tohoto úseku svého života vytěžil a jejichž hlavními hrdiny jsou psi, patří k tomu nejlepšímu, co na poli „psí“ literatury vůbec kdy vzniklo. I když i Londonovy psí příběhy byly opakovaně filmově zpracovány, nic nepřekonalo působivost literární předlohy. Především z ní lidé dodnes důvěrně znají vlčího křížence zvaného Bílý tesák, procházejícího proměnou ze psa v divokou šelmu a zase zpět, i vůdce psího spřežení Bucka, který uposlechne volání divočiny, po smrti svého pána uteče do tundry a stane se vůdcem vlčí smečky. Kromě jedinečného líčení severské přírody a jejích lidských obyvatel a dobrodružného, velmi napínavého děje patří k největším přednostem obou knih obrovské pochopení pro niterný život psů. Autor se vcítil do duší svých psích hrdinů do té míry, že s nimi prakticky splývá. „V obraze psa dokázal vyjádřit svou vlastní radost ze života a své chlapecké touhy. To on, Jack London, uhání v lesních dálkách v čele vlčí smečky,“ píše se v doslovu. A proto mu jsme jeho vyprávění schopni i po více než stu letech věřit.

TŘI MUŽI VE ČLUNU (O PSU NEMLUVE)

I když v samotném nadpisu Jerome Klapka Jerome přiznává psu místo podružné, vlastně upozorňující na to, že pes Montmorency je jen vedlejší postavou, hned úvodní větou to vyvrací: „Byli jsme čtyři- George, William Samuel Harris, já a Montmorency.“ A skutečně: drsnorstvý foxteriér Montmorency je plnohodnotným hrdinou, který po svém glosuje dění a nezřídka vystupuje do děje

Knížky pro milovníky psů

i jako jeho hlavní postava. „Tři muži“ představují klasické dílo humoristické literatury, jehož vtip ani po více než stu letech (1. vydání 1889) nevyprchal a spolehlivě dokáže rozesmát i dnešního čtenáře. A protože humor se, jak známo, těžko zprostředkovaně popisuje, přijměte jako pozvánku k četbě následující charakteristiku Montmorencyho: „Montmorency má takový ten výraz „Ach, ten svět je tak zkažený a já bych si tolik přál ho zlepšit a zušlechtit“, takový ten výraz, jaký doveďte vechnat slzy do očí zbožných starých dam a pánů. Když se ke mně přistěhoval, aby žil na mé útraty, nevěřil jsem, že se mi podaří uchovat ho při životě. Sedával jsem u něho a pozoroval ho, jak leží na dece a vzhlíží ke mně, a říkával jsem si: „Ach já, tenhle pejsek tady dlouho nebudě. Toho mi jednou unesou v nebeské káře, nic jiného ho nečeká.“ Ale když jsem pak zaplatil dobrého půl tuctu kuřat, která roztrhal; když jsem ho vrčícího a rafajícího vyvekl za zátylek ze sto čtrnácti pouličních rvaček; když mi jedna rozběsněná ženská přinesla ukázat mrtvou kočku a říkala mi vrahu; když mě soused, co bydlí ob dům, pohnal před soud, poněvadž prý nechávám volně pobíhat krvelačného psa, který ho za chladné noci zahnal do jeho vlastní kůlny a přes dvě hodiny mu

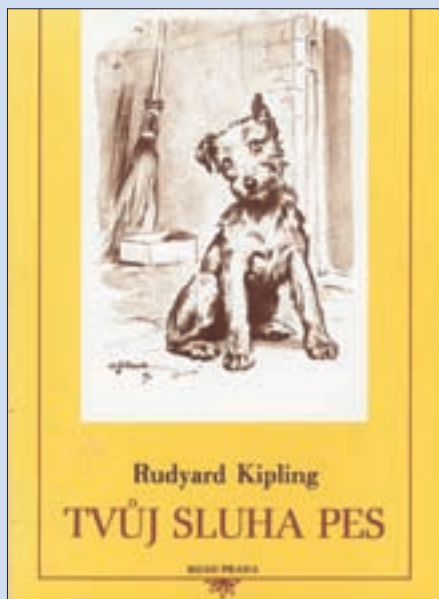
Knížky pro milovníky psů

nedovolil vystrčit ze dveří nos; a když jsem se dozvěděl, že náš zahradník se vsadil, že Montmorency zakousne ve stanovené době tolik a tolik kryš, a vyhrál třicet šilinků, začal jsem věřit, že ten můj pejsánek bude přece jen ponechán na světě o něco déle.“

TVŮJ SLUHA PES A JINÉ POVÍDKY

Nositel Nobelovy ceny za literaturu Rudyard Kipling je sice široké veřejnosti znám především svou Knihou džunglí,

kde psi nevystupují, ale přesto měl ke čtyřnohým přátelům člověka velmi kladný poměr a pokládal je za plnohodnotné členy společnosti. Výsledkem tohoto vztahu je množství povídek a básní. Jejich nejčastějším hrdinou je skotský teriér Stapf, který představuje sám sebe v první osobě. Prostou řečí hovoří se svými psími kolegy, svého pána nazývá svým bohem, uvažuje jednoduše a přímočaře komentuje okolní dění. Přesto se nejedná o nevěrohodnou antropomorfizaci, protože autor se snaží přísně držet psího náhledu na věc a přiblížit tak lidem uvažování jejich čtyřnohých přátel. Rudyard Kipling nečinil mezi psy rozdílu z hlediska jejich původu: nejčastěji jsou sice jeho hrdiny

teriéři, které sám vlastnil, ale jindy popisuje i křížence nebo polodivoké indické párie. Některé jeho příběhy jsou komické, jiné velmi dojemné až patetické. Psům také Kipling věnoval několik svých pohnutých básní. Soubory psích povídek vycházely nejčastěji v doprovodu jednoduchých, ale velmi působivých černobílých ilustrací J. G. Stampeho, kterými malíř dokázal výborně vystihnout jedinečnost situací i zvířecích charakterů.

DÁŠEŇKA ČILI ŽIVOT ŠTĚNĚTE

Jak bychom mohli opomenout věhlasné dílko věhlasného autora! Foxteriérka Karla Čapka měla kdysi štěňátka. Zaujalo ho to jako každého milovníka psů, který podobný zázrak poprvé zažije na vlastní oči. Ovšem na rozdíl od nás obyčejných smrtelníků se geniální spisovatel chopil pera, tužky a fotoaparátu a ztvárnil vývoj štěněte takovým způsobem, že se tím trvale zapsal do dějin (nejen) české literatury. Dášeňka je zřejmě jeho nevydávanější knihou, vyšla už v desítkách vydání. Na nemnoha stránkách se Čapkovi podařilo vtipně, jednoduše a s porozuměním vykreslit první týdny života štěněte se všemi radostmi i strastmi, které to přináší. K Dášeňce neodmyslitelně patří autorovy fotografie a humorné perokresby blížící se někdy až kresleným vtipům. Dášeňku není třeba doporučovat, Dášeňku není nutné znovuobjevovat: Dášeňka je stále přítomna ve většině domácích knihovniček i v povědomí nás všech.

ROBIN

Stejně jako Tři muži i Robin se vymyká z běžně přijímané teze, že knihy o psech jsou určeny především dětem. Humoristický román Zdeny Frýbové určitě ocení spíše dospělí. Autorka bývá díky němu někdy přirovnávána k Američance Betty McDonaldové (Vejce a já). Samozřejmě s tím roz-

dílem, že dějištěm Robina je česká kotlina v dobách nedávno minulých a jeho hlavním hrdinou je pes. I v tomto případě to je foxteriér (stálo by za samostatnou úvahou, proč jsou nejčastějšími psími literárními hrdiny právě teriéři). Robinovy neuvěřitelné kousky vám společlivě polechtají bránici, ač ve chvíli, kdy se odehrávaly, autorce většinou moc do smíchu nebylo. (ani jedna příhoda prý není smyšlená). Vhodná četba pro ty, kteří uvažují o pořízení psa a nedokážou si představit, co všechno by to mohlo obnášet.

Jak jsme na úvod upozorňovali, tento přehled „psí“ literatury nechce být ničím jiným než letným nahlédnutím a připomenutím knížek, které jste možná kdysi četli nebo jež by vás coby milovníky psů mohly potěšit. Je docela dobře možné, že váš oblíbený psí hrdina je úplně jiný nebo že nám některé významné dílo z této oblasti uniklo. Budeme rádi, když nám ho připomenete a případně doplníte vlastní vzpomínkou nebo názorem.

Lea Smrčková

